

Zbigniew Herbert (lata życia: 1924–1998)

Był wybitnym polskim poetą i pisarzem, autorem dramatów i słuchowisk. Pisał między innymi o tym, że należy zawsze przeciwstawić się złu i żyć w zgodzie z własnymi zasadami. Do najważniejszych osiągnięć Zbigniewa Herberta należy cykl wierszy o Panu Cogito [czytaj: kogito]. Bardzo znane są także zbiory: *Hermes, pies i gwiazda*, *Studium przedmiotu*, *Raport z oblężonego Miasta* i inne wiersze, *Elegia na odejście*.

Zbigniew Herbert

Pudełko zwane wyobraźnią

Zastukaj palcem w ścianę –
z dębowego klocka
wyskoczy
kukułka

wywoła drzewa
jedno i drugie
aż stanie
las

zaświstaj cienko –
a pobiegnie rzeka
mocna nić
która zwiąże góry z dolinami

chrząknij znacząco –
oto miasto
z jedną wieżą
szczybatym murem
i domkami żółtymi
jak kostki do gry

teraz
zamknij oczy
spadnie śnieg
zgasi
zielone płomyki drzew
wieżę czerwoną

pod śniegiem
jest noc
z błyszczącym zegarem na szczycie
sową krajobrazu

Po przeczytaniu

1. Określ nastrój wiersza.
2. Jakimi poleceniami osoba mówiąca w wierszu zwraca się do adresata swoich słów? Do czego chce go w ten sposób zachęcić?
3. Na podstawie treści utworu wyjaśnij, co się wydarzy, gdy uruchomisz wyobraźnię. Jakie obrazy możesz zobaczyć? Swoje odpowiedzi zapisz w zeszytcie w tabeli. Możesz skorzystać ze wzoru.

Polecenie	Elementy wywołanego obrazu
Zastukaj palcem w ścianę	kukułka, drzewa, las

- W jaki sposób poszczególne obrazy wywołane przez wyobraźnię łączą się ze wskazówkami osoby mówiącej?
4. Za pomocą jakich środków stylistycznych podmiot liryczny opisuje rzekę, korony drzew i zegar na szczycie?

Nowa wiadomość

Środki stylistyczne (poetyckie) to słowa, zwroty i wyrażenia, które mają na celu wywołanie u czytelnika określonych emocji i pobudzenie jego wyobraźni. Środkami stylistycznymi są między innymi: przenośnie, epitety, porównania, ożywienia, uosobienia, wyrazy dźwiękonaśladowcze, pytania retoryczne.

5. Z jakiej perspektywy widziany jest świat, który powstaje po uruchomieniu wyobraźni? Zwróć uwagę na występujące w wierszu porównanie.
→ Przypomnij sobie: porównanie, s. 348

6. Jaki związek mają zamieszczone fotografie z występującymi w wierszu metaforami?

7. Wyszukaj epitety zastosowane w utworze. Na jakie cechy przedmiotów, roślin i budowli wskazują te środki poetyckie? Jaką funkcję pełnią w wierszu?
→ Przypomnij sobie: epitet, s. 348
8. Znajdź w utworze ożywienia i powiedz, jaki efekt udało się dzięki nim uzyskać.
→ Przypomnij sobie: ożywienie, s. 349
9. Wyjaśnij, jak rozumiesz tytuł utworu.
10. Co sprawia, że tworzenie obrazów poetyckich staje się podobne do czarowania? Czy tylko poeta potrafi wyczarować swój świat? Uzasadnij swoją odpowiedź.
11. Dokończ ustnie zdanie: *Lubię wyobrazać sobie...*
- ★ 12. Przeczytaj podane wypowiedzi różnych osób na temat wyobraźni. Wybierz jeden z cytatów i napisz, czy się z nim zgadzasz, czy też masz odmienne zdanie. Uzasadnij swoją odpowiedź co najmniej dwoma argumentami.

*Wyobraźnia bez wiedzy może stworzyć rzeczy piękne.
Wiedza bez wyobraźni najwyżej doskonała.*
Albert Einstein [czytaj: ajnsztajn]

*Wszystko, co możesz
sobie wyobrazić, jest
realne.*

*Świat rzeczywisty jest o wiele mniejszy niż świat
wyobraźni.*
Fryderyk Nietzsche [czytaj: nicze]

Pablo Picasso
[czytaj: pikasso]

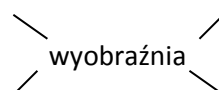
13. Zamknij oczy i posłuchaj wzorcowego odczytania wiersza Zbigniewa Herberta. Co wyobrażałaś/wyobrażałeś sobie podczas słuchania utworu?

Praca twórcza

14. Wykonaj dowolną techniką ilustrację do wiersza Zbigniewa Herberta.
15. Wyobraź sobie przedmiot, który pomoże Ci się przenieść w niezwykle miejsce. Opisz ten przedmiot w zeszycie.

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Z czy kojarzy Ci się wyobraźnia? Uzupełnij graf

3. Przeczytaj na głos wiersz „Pudełko zwane wyobraźnią”.
4. Zrób pol. 1 i 2 .
5. Zapoznaj się z informacją o *środkach stylistycznych* – przepisz ją do zeszytu.
Zrób pol. 4.
6. Zrób kartę pracy: **Kunst poezji**
Uzupełnij tabelę przykładami środków poetyckich zastosowanych w utworze Zbigniewa Herberta *Pudełko zwane wyobraźnią* oraz wyjaśnij funkcję.

Środek poetycki	Przykład z wiersza
Epitet	
Porównanie	
Ożywienie	
Przenośnia	

7. Wyjaśnij znaczenie związków wyrazowych: *mieć bujną wyobraźnię, rozwinąć skrzydła wyobraźni, widzieć oczyma duszy*. Ułóż z nimi zdania.

3. Temat: Gdy książka pochłonie nas bez reszty...

Na skrzydłach fantazji

Cornelia Funke (urodzona w 1958 roku)
Jest niemiecką autorką powieści przygodowych i fantasy. Zanim zaczęła pisać, ilustrowała książki innych autorów. Twierdzi, że dzięki pisaniu może wcielać się w role różnych stworzeń i odwiedzać rozmaite miejsca. Do najpopularniejszych powieści Cornellii Funke należą: *Król złodziei*, *Smoczy jeździec* oraz *Atramentowe serce*.

PAMIĘTNY DZIEŃ **Cornelia [czytaj: kornelia] Funke**
Atramentowe serce

Fragmenty
Tłumaczenie: Jan Koźbial

– W tym dniu skończyłaś właśnie trzy latka, Meggie [czytaj: meg] – zaczął Mo. – Pamiętam jak dziś, obchodziliśmy twoje urodziny. Podarowałem ci książkę z obrazkami. Tę o wężu morskim, którego rozbolały zęby i owinał się wokół latarni morskiej...

Meggie skinęła głową. Miała ją jeszcze w swej skrzyni; Mo już dwukrotnie zmieniał jej oprawę.

– My to znaczy kto? – spytała.

– Twoja mama i ja. – Mo usunął źdźbło słomy, które utkwiło w jego spodniach. – Już wtedy nie mogłem spokojnie przejść obok księgarni. Mieszkaliśmy w małym domu – nazywaliśmy go pudełkiem po butach, myślałam norką i podobnie – a ja tego dnia znów kupiłem w antykwariacie cały karton książek. Elinor byłaby zachwycona niektórymi z nich. – Spojrzał na nią z uśmiechem. – Pośród nich była książka Capricorna [czytaj: kaprikorna].

– Należała do niego? – zdziwiła się Meggie, ale Mo potrząsnął głową.

– Nie, nie w tym sensie... ale wszystko po kolei. Twoja mama westchnęła, kiedy zobaczyła nowe książki, i spytała, gdzie się z nimi podziemy, ale potem oczywiście razem zabraliśmy się do

Kilka słów o książce
Atramentowe serce to pierwsza część trylogii, której głównymi bohaterami są dwunastoletnia dziewczynka Meggie oraz jej ojciec Mo. Oboje mają niezwykłą umiejętność: potrafią ożywiać fikcyjne postacie pojawiające się na kartach książek. Niestety, prowadzi to do wielu niebezpiecznych sytuacji.

222

rozpakowywania. Wtedy co wieczór jej coś czytałem.

– Ty czytałeś...?

– Tak. Co wieczór. Mama to uwielbiała. Tego wieczora wybrała *Atramentowe serce*. Zawsze lubiła powieści przygodowe, historie pełne blasku i mroku. [...] Lubiała też opowieści o piratach, ale najbardziej jej się podobało, jeśli w książce występował przynajmniej jeden rycerz, jeden smok i jedna wróżka. [...] W *Atramentowym sercu* nie było wprawdzie smoków,

ale za to dużo blasku i mroku, a także wróżki i skrzaty... Twoja mama lubiła również skrzaty i gnomy. [...] Daliśmy ci więc stertę książek z obrazkami, usadowiliśmy się obok ciebie na dywanie i zacząłem czytać. [...]

– Ta historia bardzo nam się podobała – ciągnął ojciec. – Trzymała w napięciu, była dobrze napisana i zaludniona najdziwniejszymi stworami. Twoja matka lubiła, kiedy książka wciągała ją w nieznaną, a *Atramentowe serce* szczególnie przypadło jej do gustu. Czasami działy się tam rzeczy okropne i za każdym razem, kiedy sytuacja stawała się zbyt napięta, twoja mama kładła palec na ustach, a ja ściszałem głos, chociaż dobrze wiedzieliśmy, że jesteś zanadto zajęta swoimi obrazkami, by przysłuchiwać się mrocznej opowieści, z której zresztą i tak byś nic nie rozumiała. Na dworze było już zupełnie ciemno, pamiętam to jak dziś, była jesień, ciągnęło przez szpary w oknach. Napaliliśmy w piecu [...] i zacząłem czytać rozdział siódmy. I wtedy to się stało...

Mo umilkł. Patrzył przed siebie, pogrążony w bolesnych wspomnieniach.

– Co? – szepnęła Meggie. – Co się stało, Mo?

Ojciec spojrzal na nią.

– Wyszli stamtąd – powiedział. – Po prostu nagle pojawili się w drzwiach, tak jakby przyszedli z dworu. Kiedy się do nas odwrócili, rozległ się szelest, jak gdyby ktoś rozwijał kartkę papieru. Stało się to, zaledwie wymówiłem ich imiona: Basta, Smolipaluch, Capricorn. Basta trzymał Smolipalucha

Na podstawie powieści Cornellii Funke *Atramentowe serce* w 2009 roku powstał film o tym samym tytule.

za kołnierz i jakby potrząsał nim niczym psem, który coś zbroił. Capricorn już wtedy ubierał się na czerwono, ale był o dziewięć lat młodszy i nie taki chudy jak teraz. Miał miecz – po raz pierwszy w życiu zobaczyłem z bliska prawdziwy miecz. Basta też miał miecz u pasa, a poza tym jeszcze nóż. A Smolipaluch... – Mo pokręcił głową – nie miał oczywiście nic prócz kuny z różkami, której używał do swoich sztuczek, aby zarobić na życie. Nie sądzę, żeby któryś z nich połapał się, o co chodzi. Ja sam zrozumiałem to dopiero później. Po prostu mój głos sprawił, że wysunęli się ze swojej historii niby zakładka, którą ktoś zostawił w książce. Jak mogli to zrozumieć? Basta odepchnął Smolipalucha, tak że ten upadł, i wyciągnął miecz, ale jego ręce, białe jak papier, widać nie miały jeszcze dość siły. Miecz wysunął się z jego palców i upadł na podłogę. [...] Capricorn nieprzytomnym wzrokiem patrzył wkoło. Wyglądał, jakby mu się kręciło w głowie, ślaniał się na nogach jak tańczący niedźwiedź, który wykonał za dużo obrotów. [...] Jąkając się, próbowałem mu tłumaczyć, co się stało, choć sam tego dobrze nie rozumiałem, ale Capricorn tylko gapił się na mnie tymi swoimi wodnistymi oczami, a Basta sterczał obok niego [...].

– A moja mama? – Z gardła Meggie wydobył się zaledwie szept: nie przywykła do wymawiania tego słowa.

Mo popatrzył na nią.

– Nigdzie jej nie było! Ty wciąż kłęczałaś wśród swoich książek i szeroko otwartymi oczami patrzyłaś na obcych mężczyzn, którzy tam stali, w wysokich butach z cholewami, uzbrojeni. Strasznie się o was bałem, ale na szczęście ani Basta, ani Capricorn nie zwracali na ciebie uwagi. „Koniec gadania!” – powiedział w końcu Capricorn, gdy ja wciąż jeszcze gubiłem się w wyjaśnieniach. „Nie interesuje mnie, jak się znalazłem w tym nędznym miejscu, natychmiast odeślij nas z powrotem, ty przekłety czarowniku [...]”.

Po przeczytaniu

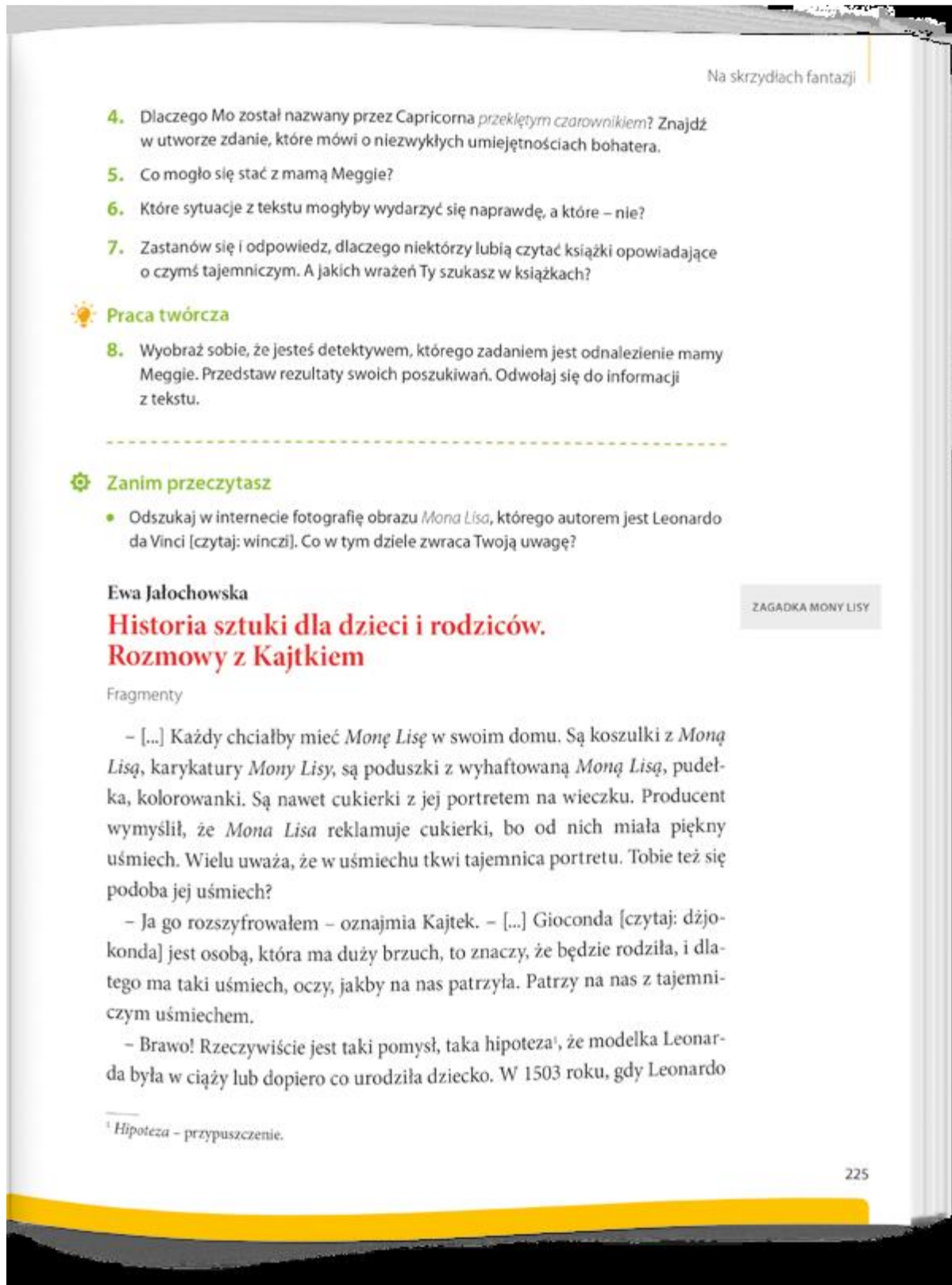
1. Jakie książki lubili czytać rodzice Meggie? Która powieść szczególnie przypadła do gustu mamie dziewczynki? Dlaczego?
2. Opowiedz o nastroju panującym w domu Mo do chwili, w której bohater zaczął czytać siódmy rozdział książki.
3. Co się wydarzyło, kiedy Mo odczytał imiona: *Basta*, *Smolipaluch* i *Capricorn*?

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszyte.
2. Zapoznaj się z tekstem zamieszczonym w podręczniku.
3. Udziel odpowiedzi na poniższe pytania:
 - Zapisz imiona bohaterów występujących w tekście. Kim oni są?

- Gdzie rozgrywają się opisane wydarzenia?
 - Spróbuj określić czas, w którym dzieją się wydarzenia.
4. Postaraj się udzielić krótkich odpowiedzi na pytania spod tekstu. (ustnie)

4. Temat: Najsylniejsza celebrytka świata – odkrywamy tajemnice obrazu *Mona Lisa* Leonarda da Vinci.

zaczynał malować obraz, był zwyczaj, że kobieta w ciąży nosiła na ramionach cienki szal *guarnello* [czytaj: glarnello], taki, jaki ma Mona Lisa. I choć dziś się w to wątpi, mogła być nią Lisa Gherardini [czytaj: gerardini], żona Francesca del Giocondo [czytaj: franceska del dżokondo], która pod koniec 1502 roku urodziła drugiego syna imieniem Andrea. Może rzeczywiście ona jest damą z portretu.

Ale ja mam całkiem inny pomysł. Moim zdaniem Leonardo namalował pierwszą kobietę. Ale nie Ewę z chrześcijańskiego raju, tylko kobietę jeszcze starszą. Pochodzącą z mitów greckich najstarszą boginią Gaję, Ziemię Matkę, która wyłoniła się z Chaosu. Według mitów Ziemia Matka urodziła Niebo, Góry i Morze. Wszystkie one są w pejzażu za plecami Mony Lisy. Żółty kolor jej twarzy Leonardo łączył w swych traktatach z żywiołem ziemi. Po co jej pierścienie, skoro stwarza życie, świat i bogów...

Mural, który powstał w jednej z dzielnic Paryża.

Lalka upodobniona do postaci z obrazu.

Kompozycja z warzyw inspirowana dziełem Leonarda da Vinci.

Po przeczytaniu

1. Która propozycja wyjaśnienia tajemnicy Mony Lisy najbardziej Cię przekonuje? Uzasadnij swoje zdanie.
2. Jak sądzisz, dlaczego dzieło Leonarda da Vinci stało się inspiracją dla wielu innych twórców?
3. Wyjaśnij, jak rozumiesz ostatnie zdanie tekstu.
4. Dokończ ustnie wypowiedź: *Warto rozmawiać o sztuce, ponieważ...*
5. Przyjrzyj się fotografiom umieszczonym pod tekstem. Która z prac podoba Ci się najbardziej? Uzasadnij swój wybór.

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszytcie.

2. Podaj skojarzenia do słowa *celebryta/celebrytka*

celebryta/celebrytka

3. Zapoznaj się z zamieszczonym tekstem.
4. Przyjrzyj się zamieszczonemu obrazowi.

5. Zrób pol. 1 spod tekstu.

5. Temat: Rodzaje wypowiedzeń.

Co już wiemy o wypowiedzeniach?

Na rozgrzewkę

- Jakiego rodzaju wypowiedzenia zapisano w tabeli? Dobierz do każdego przykładu odpowiednią nazwę.

zdanie pojedyncze nierozwinięte, zdanie złożone, zdanie pojedyncze rozwinięte, równoważnik zdania

Rodzaj wypowiedzenia	Przykład
?	Wyobraźnia wzbogaca nasze życie.
?	Marzę.
?	Dalekie wyprawy.
?	Jeśli potrafisz o czymś marzyć, to potrafisz także tego dokonać.

Przypomnienie

Czas na ćwiczenia

1. Przekształć podane równoważniki zdań w zdania.
 - Nareszcie wiosna.
 - Na niebie słońce.
 - Jaka piękna pogoda!
 - Śpiew ptaków.
 - Wszyscy radośni.
 - Czy wszyscy na spacerze?

Wypowiedzenia

2. Połącz wypowiedzenia tak, aby powstały zdania złożone. Zastosuj różne spójniki.
 - Wyczarowałabym coś. Różdżka przestała działać.
 - Nie mogę jej naprawić. Sklep nie przyjmuje reklamacji.
 - Antoni ma taki sam model. Poproszę go o pomoc.
 - On zreperuje różdżkę. Pójdziemy razem na spotkanie miłośników fantasy.
3. Określ rodzaj każdego z wypowiedzeń. Jak sądzisz, dlaczego pierwsza wypowiedź Franka jest bardzo rozbudowana, a druga – skrótowna?

Frank: Założyliśmy klub wielbicieli literatury fantasy. Zgłosiło się całkiem sporo osób. Bibliotekarka pomogła nam przygotować listę lektur, które każdy członek klubu musi poznać.

Ola2014: Co muszę zrobić, aby do Was dołączyć?

Frank: Przyjdź. Spotkanie we wtorek o 13.00. Wszystko wyjaśnimy.
4. Rozwiń podane wypowiedzenia tak, aby powstały zdania pojedyncze rozwinięte.
 - Gollum szuka.
 - Hobbit skrada się.
 - Smok śpi.
 - Krasnoludy wędrują.
 - Planuje.
 - Rozwiązuje.

Przypomnienie

- Ze względu na występowanie określeń lub ich brak zdania pojedyncze dzielimy na rozwinięte i nierozwinięte.

Zdanie pojedyncze nierozwinięte zawiera tylko orzeczenie lub podmiot i orzeczenie.

Zdanie pojedyncze rozwinięte zawiera orzeczenie i jego określenia albo orzeczenie, podmiot i ich określenia.

Przykłady:

Biegają, Uczniowie biegają. ← — zdania nierozwinięte

Uczniowie klasy szóstej szybko biegają po boisku. ← — zdanie rozwinięte

grupa podmiotu
grupa orzeczenia

- Podmiot i jego określenia tworzą **grupę podmiotu**, a orzeczenie i jego określenia – **grupę orzeczenia**.

228

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszyte.
2. Przeczytaj informację „Przypomnienie” i przepisz ją do zeszytu (lub wklej).
3. Zrób pol. 1 str. 227.
4. Zrób pol. 2 str. 228.
5. Przeczytaj „Przypomnienie”, przepisz lub wklej do zeszytu.